

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФАХІВЦІВ ВІЙСЬКОВОЇ ПЕРВИННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ З ПИТАНЬ ПРОФІЛАКТИКИ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

Резюме. Запровадження профілактичних програм у медицині є визначальним та пріоритетним напрямком, проте ефективність їх проведення залежить від рівня професійної компетентності медичного персоналу.

Мета дослідження – узагальнити досвід розробки та впровадження інформаційних інструментів щодо доказової первинної та вторинної профілактики серцево-судинних захворювань у військовослужбовців для підготовки фахівців військової первинної медичної допомоги.

Матеріали і методи. У дослідженні використано бібліографічний, аналітичний та системний підходи.

Результати досліджень та їх обговорення. У статті узагальнено основні питання розробки та впровадження інформаційного забезпечення для підвищення якості післядипломної підготовки фахівців військової первинної медичної допомоги з позицій сучасних вимог щодо первинної та вторинної профілактики серцево-судинних захворювань, а саме: навчальна програма тематичного удосконалення “Профілактика серцево-судинних захворювань у військовослужбовців на засадах доказової медицини” та основні розділи інформаційного довідника “Профілактика серцево-судинних захворювань у військовослужбовців”, розміщеного на веб-сайті Української військово-медичної академії.

Висновки. Навчальна програма тематичного удосконалення “Профілактика серцево-судинних захворювань у військовослужбовців на засадах доказової медицини” та основні розділи інформаційного довідника “Профілактика серцево-судинних захворювань у військовослужбовців”, розміщеного на веб-сайті Української військово-медичної академії, розроблені з врахуванням положень доказової медицини, та їх впровадження необхідне для удосконалення післядипломної професійної підготовки лікарів та молодших спеціалістів із медичною освітою первинної медичної допомоги з метою підвищення якості їх профілактичної роботи.

Ключові слова: профілактика серцево-судинних захворювань; військові лікарі; молодші спеціалісти з медичною освітою; професійна освіта.

ВСТУП На сьогоднішні запровадження профілактичних програм у медицині є визначальним та пріоритетним напрямком, який відображено в Національній стратегії реформування системи охорони здоров'я України на період 2015–2020 рр. (2015) [1] та регламентовано Уніфікованим клінічним протоколом первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги “Профілактика серцево-судинних захворювань” (УКПМД “Профілактика ССЗ”), затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України № 564 від 13.06.2016 [2]. Проте ефективність їх проведення залежить від рівня професійної компетентності медичного персоналу (як лікарів, так і медичних сестер) [2–4], яку необхідно підвищувати шляхом безперервного післядипломного професійного навчання. Інформаційні технології (ІТ) займають чільне місце в повсякденному житті сучасної людини та на даний час упроваджені фактично в усі галузі охорони здоров'я, що супроводжується суттєвими змінами в медичній теорії та практиці, пов'язаними з внесенням коректив до підготовки медичних працівників. ІТ допомагають лікарю накопичувати й ефективно використовувати отриману інформацію на всіх стадіях лікувально-профілактичного процесу та дає можливість отримати достовірну інформацію в зручному форматі та в зручний час [5]. Реорганізація первинної медичної допомоги військовослужбовцям за принципом “лікар загальної практики (ЛЗП) – сімейної медицини” вимагає від молодших спеціалістів з медичною освітою (МСМО) не тільки виконання доручень лікаря, але й самостійного виконання відповідного об'єму роботи, перш за все профілактичної [6]. Проте це не можливо без вивчення відповідної нормативно-правової бази, урахування рекомендацій міжнародних організацій та кращого досвіду інших країн світу у вирішенні вказаних питань [7, 8].

Метою дослідження було узагальнити досвід розробки та впровадження інформаційних інструментів щодо

доказової первинної та вторинної профілактики ССЗ у військовослужбовців для підготовки фахівців військової первинної медичної допомоги.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ У дослідженні використано бібліографічний, аналітичний та системний підхід.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Актуальність проблеми впровадження профілактичних заходів щодо ССЗ у військовослужбовців зумовлена небезпечною ситуацією стосовно їх значного поширення та вкладу в рівні смертності, інвалідності та показники дискваліфікації за медичними показаннями в Збройних Силах України [9]. Особливо важливе дане питання в амбулаторних умовах, оскільки на сьогодні зростає роль лікаря первинної медичної допомоги та МСМО у контролі за факторами ризику (ФР) ССЗ, своєчасному виконанню заходів з профілактики та формуванні у військовослужбовців мотивованого відношення до здорового способу життя (ЗСЖ). З метою підвищення якості профілактичної діяльності фахівців військової первинної медичної допомоги, на кафедрі військової загальної практики–сімейної медицини розроблено та впроваджено в навчальну програму Української військово-медичної академії (УВМА) тематичне удосконалення (ТУ) “Профілактика ССЗ у військовослужбовців на засадах доказової медицини”, головною метою якого є підготувати ЛЗП з позицій сучасних вимог щодо первинної та вторинної профілактики ССЗ, а також удосконалити практичні навички з питань стратифікації ризику, профілактичного консультування та упередження ускладнень основних ССЗ. Програма викладається в обсязі 108 годин, з них 72 години – під керівництвом викладача. Самостійна робота, на яку відводиться 36 годин, передбачає самопідготовку. Програма ТУ складається з 10 тем. “Доказова медицина і профілактика ССЗ” – це перша тема, в якій розглянуто основні поняття доказової медицини, її принципи та завдання; історичний аспект та сучасний стан проблеми профілак-

тики ССЗ; упровадження профілактичних програм в країнах Європи та Америки; розвиток профілактики ССЗ в Україні. В другій темі “Концепція ФР ССЗ з позиції доказової медицини” розглядаються питання ФР ССЗ, їх епідеміології на сучасному етапі, ролі виявлення і корекції ФР для попередження розвитку ССЗ, необхідності використання в повсякденній діяльності шкали SCORE для оцінки ризику розвитку фатальної серцево-судинної події та розрахунок відносного ризику розвитку серцево-судинних подій. В третій темі “ФР та ССЗ у військовослужбовців: сучасний стан проблеми” передбачено розгляд поширеності, особливостей перебігу хвороб системи кровообігу та ФР ССЗ у військовослужбовців. “Стратегії профілактики ССЗ. УКПМД “Профілактика ССЗ” – це четверта тема ТУ, де висвітлено основні питання щодо популяційної стратегії та стратегії високого ризику; основні положення УКПМД “Профілактика ССЗ” [2]; алгоритм дії ЛЗП із визначення ФР ССЗ та їх корекції. У п'ятій темі “Основи методології профілактичного консультування” розглянуто основні положення УКПМД “Профілактика ССЗ” [2] щодо профілактичного консультування; принципи ефективного спілкування для оптимізації зміни способу життя; стратегічні кроки щодо покращення консультацій зі зміни поведінки; оцінка готовності до змін в поведінці щодо дотримання військовослужбовцями вимог ЗСЖ; підвищення прихильності до лікування та мотивації до зміни способу життя військовослужбовців; використання для підвищення обізнаності інформаційного посібника для військовослужбовців “Здоров'я та профілактика ССЗ у військовослужбовців”. Шоста тема “Немедикаментозні методи корекції ФР”, присвячена питанням проведення консультації щодо модифікації способу життя: консультації з відмови від тютюнокуріння, проведення консультування щодо здорового харчування, фізичної активності, корекції надмірної маси тіла та ожиріння, консультації щодо управління психосоціальними факторами. Сьома тема “Основні вимоги доказової медицини щодо корекції дисліпідемії” включає наступні питання: немедикаментозні та медикаментозні засоби корекції дисліпідемії з позиції доказової медицини, стратегія втручання при дисліпідемії залежно від рівня ризику та рівня холестерину ліпопротеїдів низької щільності. Стратифікація ризику при артеріальній гіпертензії (АГ), вибір стратегії лікування та вторинної профілактики АГ залежно від ризику розвитку серцево-судинних ускладнень, немедикаментозні та медикаментозні заходи щодо вторинної профілактики АГ розглядаються в восьмій темі “Основні вимоги доказової медицини щодо вторинної профілактики АГ”. Дев'ята тема “Лікування та вторинна профілактика ішемічної хвороби серця (ІХС) з урахуванням вимог доказової медицини” містить інформацію щодо основних положень УКПМД “Стабільна ІХС” [10]; ролі ЛЗП при наданні медичної допомоги хворому з ІХС; оптимальні медикаментозні терапії ІХС з позиції доказової медицини. Десята тема “Основні вимоги доказової медицини щодо надання медичної допомоги хворим з тривогою та депресією” присвячена вивченню ролі тривожно-депресивних розладів у розвитку і прогресуванні ССЗ; основних положень УКПМД “Депресія” (2014) [11] та “Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР)” (2016) [12] щодо регламентації проведення скринінгу депресії та ПТСР лікарем; діагностичних критеріїв депресії; тривожних розладів у роботі ЛЗП; клінічних ситуацій, які вимагають

направлення пацієнта на консультацію до лікаря-психіатра та госпіталізацію; питань немедикаментозної та медикаментозної корекції депресії та ПТСР лікарем.

Для підвищення ефективності самопідготовки розроблено електронний посібник “Профілактика ССЗ у військовослужбовців”, який розміщено на веб-сайті УВМА в розділі “Довідник лікаря”. Матеріали, що містяться в посібнику, ґрунтуються на положеннях доказової медицини, які ввійшли в УКПМД “Профілактика ССЗ” [2] та в оновлені Європейські рекомендації з профілактики ССЗ (2016) [13]. Електронна книга містить дев'ять розділів щодо профілактики ССЗ у військовослужбовців, а саме: “Доказова медицина і профілактика ССЗ”, “Концепція ФР ССЗ з позиції доказової медицини”, “Концепція сумарного серцево-судинного ризику”, “ФР та ССЗ у військовослужбовців: сучасний стан проблеми”, “Алгоритм дії ЛЗП з визначення ФР ССЗ та їх корекції”, “Профілактичне консультування в роботі ЛЗП”, “Основні вимоги доказової медицини щодо надання медичної допомоги хворим з тривогою та депресією ЛЗП”, “Основні вимоги доказової медицини щодо вторинної профілактики АГ”, “Лікування та вторинна профілактика ІХС з урахуванням вимог доказової медицини”. В даних розділах, відповідно до положень доказової медицини, розглянуто основні ФР ССЗ, моделі оцінки ризику, які комплексно враховують їх вплив та визначені основні кроки ЛЗП щодо своєчасного виявлення ФР та їх корекції. Крім того, окремим розділом надані методичні рекомендації лікарям щодо профілактичного консультування, а саме: основні принципи формування мотивації у пацієнта щодо зміни способу життя, консультування щодо здорового харчування, фізичної активності, припинення тютюнокуріння, надмірної маси тіла та ожиріння. В “Додатках” до цього розділу надані інформаційні листи, які зручно роздруковувати з сайту та надавати пацієнту за необхідністю під час проведення профілактичного консультування, а саме: “Інформаційний лист для пацієнта щодо профілактики ССЗ (згідно з УКПМД “Профілактика ССЗ” [2]”, “Рекомендації для військовослужбовців, які бажають позбутися нікотинової залежності”, “Дієтичні рекомендації Європейського кардіологічного товариства”, “Інформація щодо здорового харчування (згідно з УКПМД “Профілактика ССЗ” [2]”, “Рекомендації для пацієнта з АГ для профілактики серцево-судинних ускладнень”, “Інформаційний лист про депресію для пацієнта (згідно з УКПМД “Депресія” [11]), “Інформаційний лист для пацієнта: сучасні погляди щодо лікування тривожних і депресивних розладів у пацієнтів терапевтичного профілю”. Крім того, в “Додатках” містяться шкали та анкети, які допомагають лікарю під час амбулаторного прийому, не витрачаючи багато часу, своєчасно виявити у пацієнта ознаки тривоги і /або депресії: “Госпітальна шкала тривоги і депресії (HADS)”, “PHQ-2 – Анкета (опитувальник) пацієнта про стан здоров'я (згідно з УКПМД “Депресія” [12])”, “PHQ-9 – Анкета (опитувальник) пацієнта про стан здоров'я (згідно з УКПМД “Депресія” [12]), Інформаційний лист для пацієнта з ІХС щодо попередження прогресування захворювання і розвитку ускладнень (згідно з УКПМД “Стабільна ІХС” [11]).

У сучасних клінічних настановах щодо профілактики ССЗ, УКПМД “Профілактика ССЗ” [2], в останніх рекомендаціях Європейського товариства з гіпертензії і Європейського товариства кардіологів ESH/ESC (2013) [14], які ґрунтуються на результатах клініко-епідеміологічних досліджень, проведених на засадах доказової медицини, зроблено акцент на активному залученні медичних сестер

до моніторингу ступеня корекції основних ФР та виконання рекомендацій лікаря щодо режиму прийому медикаментів та містяться принципово нові розділи, які рекомендують активну участь медичних сестер в підвищенні ефективності лікування АГ. З метою підвищення рівня теоретичних знань щодо цього важливого аспекту в профілактиці ССЗ, ми розробили і впровадили на сайті УВМА "Довідник медичної сестри" та розмістили перший розділ "Профілактика ССЗ у військовослужбовців". "Довідник медичної сестри" містить три розділи щодо профілактики ССЗ, а саме: "Основні ФР ССЗ з позиції доказової медицини", "Участь МСМО у моніторингу виконання рекомендацій лікаря та контролю за ФР ССЗ", "Участь МСМО у профілактичному консультуванні". В цих розділах розглянуті основні причини невиконання пацієнтом рекомендацій лікаря, зроблено наголос на активне залучення МСМО до профілактичної роботи щодо ССЗ, а саме: до моніторингу ступеня корекції основних ФР та виконання рекомендацій лікаря щодо режиму прийому медикаментів, необхідності проведення профілактичного консультування. Для покращення сприйняття пацієнтами рекомендацій щодо профілактики ССЗ в "Додатках" даного розділу розміщені інформаційні листи: "Інформаційний лист для пацієнта щодо профілактики ССЗ (згідно з УМКПД "Профілактика ССЗ" [2]), "Рекомендації для військовослужбовців, які бажають позбутися нікотинової залежності", "Дієтичні рекомендації Європейського кардіологічного товариства", "Інформація щодо здорового харчування (згідно з УМКПД "Профілактика ССЗ" [2]).

У подальшому ми плануємо оцінити ефективність запровадження в навчальну програму ТУ та "Довідників"

щодо проведення профілактичних заходів ЛЗП та МСМО військової первинної медичної допомоги.

Таким чином, впровадження ТУ "Профілактика ССЗ у військовослужбовців на засадах доказової медицини", розділу "Профілактика ССЗ у військовослужбовців" у "Довіднику лікаря" та "Довіднику медичної сестри" на сайті УВМА необхідне для удосконалення післядипломної підготовки лікарів та МСМО з метою формування у них знань та вмінь задля підвищення якості профілактичної діяльності в амбулаторно-поліклінічних умовах.

ВИСНОВКИ 1. Навчальна програма ТУ "Профілактика ССЗ у військовослужбовців на засадах доказової медицини", розділ "Профілактика ССЗ у військовослужбовців" в "Довіднику лікаря" та "Довіднику медичної сестри" на веб-сайті УВМА розроблені з врахуванням положень доказової медицини, які ввійшли в УКПМД "Профілактика ССЗ", та в оновлені Європейські рекомендації з профілактики ССЗ (2016).

2. Впровадження ТУ "Профілактика ССЗ у військовослужбовців на засадах доказової медицини", розділу "Профілактика ССЗ у військовослужбовців" в "Довіднику лікаря" та "Довіднику медичної сестри" на веб-сайті УВМА необхідне для удосконалення післядипломної професійної підготовки лікарів та МСМО первинної медичної допомоги з метою підвищення якості їх профілактичної роботи.

Перспективи подальших досліджень В перспективі подальших досліджень ми плануємо оцінити ефективність запровадження ТУ та "Довідників" щодо проведення профілактичних заходів фахівцями військової первинної медичної допомоги.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я України на період 2015–2020 рр. [Електронний ресурс]. – Режим перегляду: <http://healthsag.org.ua/strategiya/>
2. Наказ МОЗ України від 13.06.2016 № 564 Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Профілактика серцево-судинних захворювань [Електронний ресурс]. – Режим перегляду: <http://mtd.dec.gov.ua/index.php/uk/reiestr-mtd/item/71-profilaktyka-sertsevosudynnykh-zakhvoriuvan>
3. Вороненко Ю. В. Аналіз проблемних питань існуючої системи підготовки кадрів для первинної ланки охорони здоров'я (літературний огляд) / Ю. В. Вороненко, О. Г. Шекера, Н. В. Медведовська, В. В. Краснов // Сімейна медицина. – 2014. – № 3 (53). – С. 35–41.
4. Грузєва Т. С. Інформаційне забезпечення фахівців первинної ланки охорони здоров'я з питань доказової профілактики [Електронний ресурс] / Т. С. Грузєва, О. Г. Пузанова // Україна. Здоров'я нації. – 2015. – № 2 (34). – С. 91–95. – Режим перегляду: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uzn_2015_2_19 – Назва з екрана.
5. Качмар В. О. Медичні інформаційні системи – стан розвитку в Україні [Електронний ресурс] / В. О. Качмар // Український журнал телемедицини та медичної телематики. – 2010. – Т. 8, № 1. – С. 12–17. – Режим перегляду: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ujtm_2010_8_1_4
6. Светличная Т. Г. Система сестринского обслуживания и факторы, способствующие развитию спроса на сестринские услуги / Т. Г. Светличная // Главный врач. – 2009. – № 2. – С. 18–22.
7. Реалізація профілактичних стратегій в первинній ланці охорони здоров'я / Д. Д. Дячук, Т. С. Грузєва, О. Л. Зюков [та ін.] // Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епі-

деміологічну ситуацію та результати діяльності охорони здоров'я України. 2014 рік, за ред. Квіташвілі О. – МОЗ України, ДУ "УІСД МОЗ України", 2015. – С. 196–211.

8. Москаленко В. Ф. Сучасні погляди на медичну профілактику як основу медичного забезпечення населення / В. Ф. Москаленко, Є. Є. Латишев, Т. Д. Собко // Східноєвропейський журнал громадського здоров'я. – 2011. – № 1. – С. 169–170.

9. Аналіз стану здоров'я військовослужбовців Збройних Сил України за показами 2001-2009 рр.: інформ.-аналіт. матеріали / Р. Х. Камалов, М. Ю. Антомонов, Є. Б. Лопін [та ін.]; ВМД МО України, НДІ ВПС ЗС України. – К., 2011. – 176 с.

10. Наказ МОЗ України від 02.03.2016 № 153. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Стабільна ішемічна хвороба серця. [Електронний ресурс] – Режим перегляду: http://mtd.dec.gov.ua/images/dodatki/2016_152_IHS/2016_152_YKPMD_IHS.pdf

11. Наказ МОЗ України від 25.12.2014 р. № 1003. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Депресія (легкий, помірний, тяжкий депресивні епізоди без соматичного синдрому або з соматичним синдромом, рекурентний депресивний розлад, дистимія" [Електронний ресурс]. – Режим перегляду: <http://mtd.dec.gov.ua/index.php/uk/reiestr-mtd/item/12-depressiia>

12. Наказ МОЗ України № 121 від 23.02.2016. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад" [Електронний ресурс]. – Режим перегляду: <http://mtd.dec.gov.ua/index.php/uk/reiestr-mtd/item/60-posttravmatychnyistresovyi-rozlad>

13. 2016 European Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice [Електронний ресурс] // European Heart Journal. – 2016. – № 37. – Р. 2315–2381. – Режим перегляду: <http://eurheartj.oxfordjournals.org/content/ehj/37/29/2315.full.pdf>

14. 2013 ESH/ESC Guidelines for the management of arterial hypertension. The Task Force for the management of arterial

hypertension of the European Society of Hypertension (ESH) and of the European Society of Cardiology (ESC) [Електронний ресурс] // European Heart Journal. – 2013. – Vol. 34. – Р. 2159–2219. – Режим перегляду: <http://www.scardio.ru/content/Guidelines/ESHypertension2013.pdf>

Отримано 08.05.17

©I. M. Tkachuk

Ukrainian Military Medical Academy, Kyiv

INFORMATION SUPPORT OF MILITARY PRIMARY HEALTH CARE PROFESSIONALS IN THE PREVENTION OF CARDIOVASCULAR DISEASES

Summary. Implementing prevention programs in medicine is determining and prioritizing, but their effectiveness depends on the level of professional competence of medical personnel.

The aim of the study – to summarize the experience of developing and implementing evidence-based information tools for primary and secondary prevention of cardiovascular disease among the military experts in the military training of primary care.

Materials and Methods. Bibliographical, analytical and systematic approaches were used in the research.

Results and Discussion. The article summarizes the main issues of development and implementation of information support to improve the quality of postgraduate training for the specialists of the military medical primary care from the positions of modern requirements for primary and secondary prevention of cardiovascular disease: the curriculum for thematic improvement «Prevention of cardiovascular diseases among the military people on the principle of the evidence-based medicine» and the main parts of the information handbook «Prevention of cardiovascular disease among the militaries» posted on the website of Ukrainian Military Medical Academy.

Conclusions. The curriculum for thematic improvement «Prevention of cardiovascular diseases among the military people on the principle of the evidence-based medicine» and the main parts of the information handbook «Prevention of cardiovascular disease among the militaries» posted on the website of Ukrainian Military Medical Academy posted on the website of Ukrainian military medical academy, developed taking into account the provisions of the evidence-based medicine. It's implementation necessary for the improvement of postgraduate training of doctors and junior specialists with medical education of primary care to improve the quality of preventive work.

Key words: prevention of cardiovascular diseases; military doctors; nurses; professional education.

©И. М. Ткачук

Украинская военно-медицинская академия, г. Киев

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СПЕЦИАЛИСТОВ ВОЕННОЙ ПЕРВИЧНОЙ МЕДИЦИНСКОЙ ПОМОЩИ ПО ВОПРОСАМ ПРОФИЛАКТИКИ СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ

Резюме. Внедрение профилактических программ в медицине является определяющим и приоритетным направлением, однако эффективность их проведения зависит от уровня профессиональной компетентности медицинского персонала.

Цель исследования – обобщить опыт разработки и внедрения информационных инструментов по доказательной первичной и вторичной профилактики сердечно-сосудистых заболеваний у военнослужащих в подготовку специалистов военной первичной медицинской помощи.

Методы исследования – В исследовании использовано библиографический, аналитический и системный подходы.

Результаты исследований и их обсуждение. В статье обобщены основные вопросы разработки и внедрения информационного обеспечения для повышения качества последипломной подготовки специалистов военной первичной медицинской помощи с позиций современных требований к первичной и вторичной профилактике сердечно-сосудистых заболеваний, а именно: учебная программа тематического усовершенствования «Профилактика сердечно-сосудистых заболеваний у военнослужащих на принципах доказательной медицины» и основные разделы информационного справочника «Профилактика сердечно-сосудистых заболеваний у военнослужащих», размещенного на сайте Украинской военно-медицинской академии.

Выводы. Учебная программа тематического усовершенствования «Профилактика сердечно-сосудистых заболеваний у военнослужащих на принципах доказательной медицины» и основные разделы информационного справочника «Профилактика сердечно-сосудистых заболеваний у военнослужащих», размещенного на сайте Украинской военно-медицинской академии, разработаны с учетом положений доказательной медицины и их внедрение необходимо для совершенствования последипломной профессиональной подготовки врачей и младших специалистов с медицинским образованием первичной медицинской помощи с целью повышения качества их профилактической работы.

Ключевые слова: профилактика сердечно-сосудистых заболеваний; военные врачи; младшие специалисты с медицинским образованием; профессиональное образование.